

RED STAR LINE MUSEUM

OVER MILJOENEN MENSEN
— EN ÉÉN DROOM —

Rootszoekers
Vorbereidende les

Welkom in het Red Star Line Museum

Aanbod voor het secundair onderwijs: DIY-pakket voor leerkrachten en leerlingen

Beste leerkracht

Hartelijk welkom op Rootszoekers.

Dit lesmateriaal begeleidt u en uw leerlingen door het Red Star Line Museum en de tijdelijke tentoonstelling 'Rootszoekers'.

Deze lesmap geeft suggesties voor een **voorbereidende taak**, als **inleiding** op het **bezoek** aan het museum: een ICT-opdracht over *roots* en *identiteit*. Leerlingen leren het begrip *roots* kennen en gaan zelf op zoek naar sporen van hun herkomst.

Bij het museumbezoek worden de leerlingen verdeeld in groepjes. Elke groep zal één persoon volgen. Deze mensen, **passagiers van de Red Star Line**, worden voorgesteld tijdens de **voorbereidende les** aan de hand van **verhalen**.

Wij hopen dat u en uw leerlingen genieten van de tocht door het museum.
Alvast een goede reis gewenst.

Vorbereidende les:

ICT-opdracht roots en identiteit

De leerlingen maken twee Pinterestborden:

- ★ één over zichzelf
- ★ en één over een ouder, grootouders of ander familielid.

★ Praktisch

Kies zelf hoeveel tijd de leerlingen krijgen om de twee borden aan te maken. Dit kan één of meerdere lessen in beslag nemen, of kan ook deels opgevat worden als een taak die thuis moet worden voorbereid en/of afgewerkt. De leerlingen moeten sowieso eerst nog een account aanmaken op Pinterest.

★ Opdracht 1 | Pinterestbord over jezelf

Beantwoord volgende vragen en kies voor elk antwoord een passende foto. Pin deze foto op het Pinterestbord.

☆ In welk jaar ben je geboren?	☆ Wat is je lievelingseten?
☆ In welk land ben je geboren?	☆ Welke gerechten maken jouw ouders of grootouders vaak?
☆ Hoe is je gezin samengesteld (ouders, broers en zussen)?	☆ Hoe ziet jouw vakantie met het gezin eruit?
☆ Wat wil je later worden?	☆ Wat is jouw kledingstijl?
☆ Wat doe je in het huishouden?	☆ Wat is je favoriete muziek op dit moment?
☆ Ben je ooit verhuisd?	
☆ Wat doe je in je vrije tijd?	
☆ Wat zijn je hobby's?	

★ Opdracht 2 | Pinterestbord over een familielid

Kies iemand uit jouw familie – een ouder of grootouder – en stel hem of haar volgende vragen. Kies voor elk antwoord een passende foto. Pin deze foto op het Pinterestbord.

☆ In welk jaar ben je geboren?	☆ Wat at je het liefst als kind?
☆ In welk land ben je geboren?	☆ Welke gerechten maakten jouw ouders of grootouders vaak?
☆ Hoe was je gezin samengesteld (ouders, broers en zussen)?	☆ Hoe zag jouw vakantie met het gezin eruit?
☆ Wat is of was jouw beroep?	☆ Welke kledij droeg je als kind?
☆ Wat deed je in het huishouden?	☆ Wat is je favoriete muziek uit je jeugd?
☆ Ben je ooit verhuisd?	
☆ Wat deed je in je vrije tijd?	
☆ Wat waren je hobby's?	

★ Toonmoment in de klas

Wanneer de Pinterestborden klaar zijn, bekijken de leerlingen elkaars borden.

Stel volgende vragen aan de leerlingen:

- ☆ Wat heb je ervaren tijdens het maken van beide borden?
- ☆ Vond je het gemakkelijk of moeilijk, en waarom?
- ☆ Welke vragen vond je gemakkelijk, welke moeilijk, en waarom?
- ☆ Hoe was het om vragen te stellen aan iemand van je familie?
- ☆ Wordt er in jouw familie gepraat over deze zaken, bijvoorbeeld herkomst en familiegeschiedenis?

De leerlingen hebben aandacht voor de verschillen tussen de Pinterestborden van alle leerlingen en hun familieleden. De verschillen worden besproken, klassikaal of in groepjes:

- ☆ Wat valt op bij het bekijken van de borden van de anderen?
- ☆ Welke verschillen zie je tussen de twee borden van verschillende generaties?
- ☆ Welke gelijkenissen zie je?
- ☆ Wat zijn de redenen hiervoor?
- ☆ Wat zijn de verschillen en gelijkenissen met je eigen borden?
- ☆ Wat zijn de redenen hiervoor?
- ☆ Welke factoren spelen een rol in het tot stand komen van iemands identiteit?
- ☆ Wat wil jij later meegeven aan je kinderen?
- ☆ Welke boodschap wil jij doorgeven?

Vorbereiding museumbezoek:

Emigratieverhalen

★ Voorstelling: emigratieverhalen uit het Red Star Line Museum

Ter voorbereiding van het bezoek aan het museum lezen de leerlingen minstens één verhaal over een persoon die aan bod komt in de vaste opstelling van het Red Star Line Museum.

Tijdens het bezoek gaan de leerlingen zelfstandig in groepjes op pad in het museum, aan de hand van open vragen. **Elk groepje volgt daarbij één persoon.** Het is dus een optie om alvast in de klas de groepjes te verdelen.

Laat bij voorkeur de leerlingen zelf kiezen bij wie ze de groepsopdrachten willen doen.

★ To Do

Print het nodige educatieve materiaal op voorhand af en neem het mee naar het museum. (Zie bijlage)

- ☆ fiche voor de leerkracht
- ☆ fiches voor de leerlingen:
  - ☆ vijf sets van elf fiches
  - ☆ één set per groepje, telkens over één persoon:
    - ☆ Bessie Cohen
    - ☆ Ita Moel
    - ☆ Abram Spiwak
    - ☆ Ethel Belfer
    - ☆ Julia Schwalbe

★ Doelstellingen

- ☆ De leerlingen krijgen een beeld van de roots van hun familie.
- ☆ De leerlingen worden zich bewust van hun eigen identiteit en die van hun klasgenoten.
- ☆ De leerlingen krijgen een beeld van de verschillen tussen generaties op vlak van roots en identiteit.
- ☆ De leerlingen verplaatsen zich in het perspectief van mensen uit het verleden en het heden.
- ☆ De leerlingen verplaatsen zich in het perspectief van hun klasgenoten.
- ☆ De leerlingen stellen hun eigen perspectief in vraag of worden uitgedaagd om het eigen perspectief te herzien.

Bijlage

BESSIE (BASIA) COHEN

In 1919 vertrekt de negenjarige Bessie Cohen met haar moeder Feiga en haar broer en vier zussen uit hun dorp Krasna. Ze gaan naar Amerika, haar vader achterna. Die vertrok zes jaar ervoor.

In Krasna werd de Joodse Bessie geboren in 1910. Op dat moment ligt het dorp in het Russische rijk, en er wonen voornamelijk Joden. Bessie's vader is boer en verbouwt bieten. De meeste Joodse boeren in het Russische rijk hebben niet veel grond, vaak van minderwaardige kwaliteit. Het wordt Joden moeilijk gemaakt aan landbouw te doen. In 1913 heeft Bessie's vader tegenslag. Een zware sneeuwstorm vernietigt zijn hele oogst. Hij beslist naar Amerika te trekken om er geld te verdienen en terug te komen. Ondertussen kan hij zijn gezin onderhouden door geld op te sturen. Net zoals een buurman het ook al eens had gedaan. Maar wanneer hij in Amerika is, slaat het noodlot toe: de uitbraak van de Eerste Wereldoorlog zorgt ervoor dat hij niet kan terug keren. Bessie's moeder moet noodgedwongen alleen voor de kinderen zorgen. Dat doet ze onder andere door sterke drank te stoken en verkopen. In 1917 eindigt voor het Russische rijk de Eerste Wereldoorlog, maar het conflict loopt over in de Oekraïense Onafhankelijkheidsoorlog. Krasna ligt dichtbij een spoorwegknooppunt dat voor troepentransport gebruikt wordt. Het dorp lijdt onder de passerende soldaten. In de streek breken anti-Joodse pogroms uit, die soms ook Krasna bereiken.

In 1919 wordt het wat rustiger. Maar Feiga, de moeder van Bessie, heeft er genoeg van, zoals Bessie het in haar memoires beschreef, zo'n zestig jaar na haar emigratie: "We begonnen eindelijk terug brieven te krijgen van vader. Hij wilde terugkeren, ook al gaf hij niet echt om de Bolsjewisten. Maar mijn moeder had zo hard afgezien de laatste jaren en wilde naar Amerika, naar een beter leven. Ze begon de reis te plannen. Ze verkocht alles wat ze kon."

De dag van hun vertrek breekt aan, en ze nemen afscheid van vrienden en familie. Feiga betaalt een boer om hen op een kar naar de Dniester-rivier te rijden. Aan de rivier onderhandelt ze met smokkelaars om hen per boot naar de overkant te brengen. Daar ligt Bessarabië, wat net onderdeel is geworden van Roemenië. 's Nachts steken ze het water over, en wandelen vervolgens de hele nacht. Onderweg vragen de smokkelaars voortdurend meer geld en ze dreigen ermee hen achter te laten. Na een zware en kostelijke tocht bereiken ze in de ochtend een Joods dorp. Daar krijgt het gezin onderdak in de synagoge, en eten en dekens. Ze zijn de grens illegaal over geraakt, maar nu moet Feiga toch hun paspoorten in orde brengen, en dat kan een tijdje duren. Feiga vindt geen betaalbaar onderdak waar ze met z'n allen in kunnen. Ze verdeelt haar kinderen onder verschillende gezinnen. De oudste, Rachel, gaat in

een nabij gelegen stad aan de slag bij een fotograaf, een stiel die ze in Krasna geleerd had. Bessie woont in bij een jong koppel wiens baby ze verzorgt. Later trekken alle kinderen in bij een oud koppel. Bessie en haar broer werken op de tabaksvelden van de burens.

Na zo'n zes maanden trekken ze naar Boekarest, waar ze in een hotel verblijven. Het gezin doolt door Europa. Ze verblijven een tijd in Hongarije, en later in Praag. In al die maanden leggen ze duizenden kilometers in de trein af. Voor het vertrek had Bessie's moeder confituur gemaakt voor wie treinziek zou worden. Bessie doet vaak alsof ze ziek is, om een theelepeltje van de lekkernij te kunnen smullen.

Uiteindelijk belanden ze in Antwerpen. Ook daar verblijven ze maandenlang. Ze leven van het geld dat vader uit Amerika opstuurt. Ze ontdekken van alle nieuwigheden, zoals appelsienen, en de kinderen gaan op zaterdag naar de cinema. In Antwerpen kopen ze nieuwe kleren voor hun aankomst in Amerika. Wanneer de administratieve problemen opgelost zijn, kunnen ze het Red Star Line schip de Zeeland op, richting New York.

Het is 17 april 1921. Bessie Cohen vaart op het Red Star Line schip de Zeeland de haven van New York binnen. Op die verheugde dag staat Bessie's vader zijn vrouw en zes kinderen op Ellis Island op te wachten. Bessie en de anderen zien het Vrijheidsbeeld naderen, en hun geluk kan niet op. Maar tijdens de medische controles op Ellis Island loopt het mis. Zestig jaar na haar emigratie, beschrijft Bessie het zo in haar memoires:

"We werden naar gigantische kooien geleid waar dokters ons met een enkele oogopslag onderzochten, terwijl ze ons amper benaderden. We werden naar een kant geschoven, en we kregen een label, wat betekende dat we niet zomaar van het schip konden gaan."

Bij Bessie, haar broer Bertha en haar twee zussen Dora en Reba wordt een schimmelinfectie op hun schedel gevonden. Ze moeten naar het ziekenhuis van Ellis Island, waar ze zullen blijven tot ze genezen zijn.

Bessie en Reba worden naar afdeling zeventien gestuurd. Daar verblijven zo'n twintig à dertig kinderen en vrouwen met gelijkaardige aandoeningen. De meeste komen uit Italië, Rusland en Roemenië. Dora en Bertha zijn er minder erg aan toe, en moeten niet naar afdeling zeventien. Zij mogen na een tijdje naar hun nieuwe thuis bij de rest van het gezin in Brooklyn. Bessie verlangt aanvankelijk enorm om naar New York te gaan:

"In het begin keek ik over het water naar de grote gebouwen van New York City en fantaseerde ik dat ik erheen zou kunnen zwemmen, of een boot zou vinden om erheen te gaan."

Tijdens hun ziekenhuisopname ondergaan Bessie en Reba pijnlijke behandelingen om hun schedelhuid te doen genezen. De verpleegsters scheren dan het haar van de meisjes af. Vervolgens wordt er plakband op hun hoofden geplakt, dat er met een ruk wordt afgetrokken. Daarna volgen zalf en windels. Maar tegelijk is het ook een goede tijd voor Bessie. Ze wordt er bevriend met juffrouw Hannah, een van de verpleegsters. Zij leert Bessie haar eerste woorden Engels, aan de hand van afbeeldingen in

tijdschriften. Wanneer juffrouw Hannah voor een tijdje naar huis gaat, keert ze regelmatig terug met cadeautjes voor Basia, zoals handschoenen of een pop. Na zo'n acht maanden mogen de zusjes naar huis. Maar Reba heeft pech: enkele dagen voor het vertrek krijgt ze roodvonk en ze moet blijven. Bessie vertrekt wel op de geplande dag. Haar vader komt haar halen en Bessie moet hem het slechte nieuws melden dat Reba nog niet mee kan.

ITA MOEL

Voor de Eerste Wereldoorlog vertrekt vader Moel naar Amerika. Hij laat zijn vrouw en kinderen achter in Oekraïne. In 1921 trekt moeder Chaja Moel naar Warschau om er geld en tickets te regelen voor de oversteek. Maanden later steken haar kinderen illegaal de Poolse grens over. In Warschau worden ze herenigd. Maar het gezin krijgt geen visum. Bij dochter Ita en een van haar broers wordt de oogziekte trachoom vastgesteld. Na een maandenlange pijnlijke procedure worden de kinderen genezen verklaard en mogen ze vertrekken richting Antwerpen.

In de gebouwen van de Red Star Line stellen de dokters echter vast dat de broer nog steeds sporen van trachoom draagt. Hij wordt behandeld in Antwerpen en na twee weken vertrekt het gezin met het schip de Lapland richting New York.

Tijdens de controle op Ellis Island herhaalt het verhaal zich. Deze keer blijkt Ita nog te lijden aan de oogziekte. Moeder Moel staat voor een hartverscheurende keuze: met z'n allen terugkeren of enkel dochter Ita laten gaan. Ze kiest voor het laatste. Vader Moel ziet na al die jaren enkel zijn vrouw en zonen terug.

In Antwerpen neemt de joodse hulporganisatie EZRA de zorg voor Ita op zich. Ze woont er samen met andere teruggestuurde kinderen in hotel Jaffa. Haar behandeling lijkt eindeloos. Na een jaar vertrekt ze opnieuw naar New York, maar weer wordt ze op Ellis Island afgewezen. Ita keert terug naar Antwerpen waar ze vijf lange jaren blijft. Op haar veertiende, in 1927, waagt ze voor de derde maal de overtocht. Deze keer wordt ze wel herenigd met haar broers en ouders.

ABRAM SPIWAK

In juni 1906 arriveert Abram Spiwak in de haven van Montreal. Hij had in Rusland zijn zes zussen en broer vaarwel gezegd om bij zijn geliefde Sore in New York te gaan wonen. Abram wordt zonder enige probleem toegelaten in Canada, maar staat dan helemaal alleen en zonder geld in Montreal. Hij is op weg naar vrienden in Toronto, maar heeft zelfs geen geld voor het treinticket. Gelukkig ontmoet hij immigranten die hem het geld voorschieten. Achteraf herinnert Abram zich hoe hij in het station van Toronto aankwam:

“De meesten werden in het station opgehaald door familieleden, en binnen het half uur was het station verlaten. Ik was er alleen, en kon nergens heen omdat ik het adres van mijn vrienden niet bij me had. Een politieagent sprak me aan, maar ik verstond hem niet.” De agent levert hem over aan een man die wel dezelfde taal als Abram spreekt. Abram mag een nacht op de vloer van zijn schoenmakerij logeren. De volgende ochtend gaat hij op zoek naar zijn vrienden. Via hen kan hij snel aan de slag als tuinbouwer in een park. Hij spaart om de reis naar Sore in New York te betalen. Pas in februari 1907, acht maanden na zijn aankomst, vertrekt hij. Het is een gelukkig weerzien en Abram vindt werk in een bloemenkwekerij.

Intussen heeft Abrams vertrek een grote invloed op zijn broer en zussen in Rusland. Zijn broer Rachmiel vertrekt in 1909 naar Argentinië. Ook Abrams zussen Chava, Rivke, Chane en Gittel vertrekken een voor een. Zij komen naar de Verenigde Staten. Chava is de eerste, in 1910. Rivkes man vertrekt in 1913, maar door de Eerste Wereldoorlog kunnen Rivke en de vier kinderen hem pas in 1920 volgen. Ze geraken met de trein tot in Parijs, maar daar zitten ze vast omdat hun geld op is. Rivke vraagt haar man geld op te sturen, maar die antwoordt niet. Peryl, Rivkes dochter, schrijft in een wanhoopspoging haar tante Chava aan:

“Beste tante Chava en oom,

(...) We hebben vader reeds twee weken geleden per telegraaf aangeschreven, en we hebben nog steeds geen antwoord van hem. We weten gewoon niet wat dat te betekenen heeft. Dus hebben we deze week ook oom Abram per telegraaf verwittigd, zodat hij vader kan vragen ons geld voor de reis te sturen. 700 dollar. Als we dat geld zouden hebben, zouden we kunnen vertrekken. (...) We smeken u om moeite te doen om vader te zeggen ons geld te sturen. We zijn hier met vijf in Parijs, en hij moet ons ondersteunen. (...)
Peryl. “

Haar smeekbede wordt gehoord, het geld opgestuurd en een maand later kunnen ze in Antwerpen het schip op. Een jaar later, in 1921, laat ook Chane alles achter. In 1923 vertrekken Gittel, haar man en dochter uit Roemenië. Ze gaan in Antwerpen de Belgenland op, maar wanneer ze op 3 november in New York aankomen, mogen ze samen met 1450 anderen het schip niet verlaten. Het toegelaten aantal Russen is immers al bereikt. In 1921 voerden de Verenigde Staten immigratiequota per nationaliteit in. Wie aankomt nadat de maandelijks limiet al bereikt is, wordt terug gestuurd. Naast de ongelukkigen op de Belgenland worden er in totaal zo'n 8000 vast gehouden. Het aantal is uitzonderlijk groot. Daarom twijfelen de autoriteiten om hen allemaal zomaar te deporteren.

Het zijn dagen van bang afwachten voor Gittel. Uiteindelijk beslissen de autoriteiten over hun lot en worden ze toch toegelaten.

Het wordt steeds moeilijker om Amerika binnen te geraken. Twee van Abrams zussen, Sore en Dvora, blijven achter in Roemenië. In 1929 reist Abram met zijn dochter Lilian terug om hen op te zoeken. Lilian leert haar familie en afkomst kennen. Eens terug in Amerika houden ze contact tot aan de Tweede Wereldoorlog. Sore's man en zoon komen om in de Holocaust, maar wat er met de twee zussen gebeurd is, is een raadsel.

ETHEL BELFER

Op 18 juni 1923 wordt Ethel Belfer opgenomen in het Sint-Benedictus-gesticht voor meisjes met een mentale beperking in het Vlaamse Lokeren. De eerste dagen in het klooster wordt ze nauwkeurig opgevolgd. Ze reageert niet op de verandering van haar omgeving, is jongensachtig van gedrag, en praat geen Frans of Nederlands, maar zegt wel haar naam. Het lijkt of ze Pools spreekt. Ze is instabiel en verzamelt van alles. Haar mentale leeftijd wordt onderzocht en op 2,8 jaar geschat.

Ethel is een Joods meisje van amper zes jaar, maar heeft de laatste maanden heel wat gereisd. Ze komt uit de Russische stad Dubossari. Haar ouders besloten om na jaren van oorlog alles achter te laten en naar Amerika te gaan. Ze staken de Dniester-rivier naar Roemenië over, en werden door Russische grenswachten beschoten. Via Antwerpen maakten ze de reis naar Amerika, maar wanneer het gezin in februari 1923 op Ellis Island aankomt, loopt het mis. De dokter die Ethel onderzoekt, velt het verdikt dat Ethel met haar mentale achterstand niet tot de Amerikaanse samenleving mag behoren. Ze wordt gedeporteerd naar Antwerpen. Haar ouders, Chaim en Golda, beslissen om in de Verenigde Staten te blijven met hun drie zonen. Ze zullen proberen om Ethel later Amerika binnen te krijgen. Chaim reist met de kleine Ethel mee naar Antwerpen om ervoor te zorgen dat ze goed terecht komt. In Antwerpen klopt Chaim aan bij de Joodse hulporganisatie Ezra, die emigranten zoals hen helpt. De medewerkers van Ezra laten Ethel opnemen in het Stuyvenberg-ziekenhuis. Daar wordt ze onderzocht, en de dokter bevestigt dat 'zij is aangetast door abnormaliteit des geestes' en een 'mentale achterstand' heeft. Hij raadt aan haar te laten opnemen in 'een inrichting voor abnormale kinderen opdat zij er de vereischte zorgen ontvange.'

Het Sint-Benedictusgesticht in Lokeren wordt gecontacteerd. Ethel is welkom bij de katholieke zusters, ook al is ze Joods. Zij zorgen er voor enkele honderden meisjes met een mentale beperking of epilepsie. Twee maanden na haar opname keert haar vader terug naar de Verenigde Staten, om er zijn nieuwe leven te beginnen.

Het leven in het gesticht verloopt streng en regelmatig. Ethel gaat enkele uren per dag naar de les, afgestemd op haar niveau. De zusters trainen haar motorische mogelijkheden. Daarnaast ontspannen de meisjes in de tuin van het klooster of ze maken wandelingen in de stad. Maandelijks worden Ethels gedrag en kunnen geëvalueerd. Ethel is soms lief en aanhankelijk, maar heeft vaak driftbuien en is agressief en impulsief. Na een tijd wordt ze rustiger in de klas, maar ze begrijpt niets van wat er verteld wordt. Op haar tien kan ze tot drie

tellen. De zusters zullen er nooit in slagen haar te leren lezen en schrijven.

Ondertussen blijven haar ouders hopen dat ze naar Amerika kan komen, en ze onderhouden het contact met de zusters. Al snel sturen die een foto van Ethel in Lokeren op, wat Golda nog meer hartzeer bezorgt. Ze schrijft de zuster die Ethel het best kent:

"Mijn moederhart doet pijn en ik moet weten hoe het met mijn kind gaat, en haar studies, gezondheid enzovoort. God zal je belonen als je mijn brief beantwoordt, en me laat weten hoe ze het stelt. Kan u alstublieft zo snel mogelijk antwoorden, met alle details over haar? Ik ben u eeuwig dankbaar voor de zorgen om mijn kind. En met liefde en kussen voor mijn kind, wens ik elke minuut van de dag dat ik haar snel bij me kan hebben."

Golda en Chaim zetten zich in voor de hereniging met hun kind. Golda vraagt de zusters haar dochter de dingen aan te leren die cruciaal zijn om door Ellis Island te geraken. Ethel had het vooral moeilijk om de vragen van de dokter te beantwoorden, zoals haar naam, leeftijd en bestemming. Ze willen ook op de hoogte gehouden worden van hoe de dokter in Lokeren de kansen inschat dat Ethel Amerika binnen kan. Volgens de hoofddokter is die kans zeer klein: Ethel zal altijd 'imbeciel' blijven, en Amerika laat geen idiote kinderen binnen.

Toch ondernemen Chaim en Golda meermaals pogingen om het Amerikaanse consulaat in Antwerpen te overtuigen haar nog een keer te laten onderzoeken. In 1926 heeft het consulaat er oren naar, en neemt contact op met de moeder-overste van de instelling om te vragen hoe het ondertussen met Ethel gesteld is. Die is duidelijk: ze hoopt uit de grond van haar hart dat Ethel naar haar ouders mag, maar: " ik vind het mijn taak om u te informeren dat het kind sinds maart 1923 weinig verbetering ondervonden heeft. Het kind blijft idioot."

Ethels tweede kans wordt afgeblazen, en ze blijft in Lokeren.

In 1929 komt Golda haar dochter bezoeken. Het afscheid is hartverscheurend en Golda beslist dat het beter is om Ethel naar familie in Roemeens Bessarabië te brengen. Ezra regelt haar terugkeer. Rosa Spira van Ezra zal haar erheen brengen. Ze gaat langs bij de zusters om informatie in te winnen over Ethels gedrag, zodat ze tijdens de reis met Ethel kan omgaan. Op die manier loopt Ethel het onheil tegemoet. Exact tien jaar na haar vertrek uit België, zal de Tweede Wereldoorlog uitbreken. Ethels tante vlucht en neemt haar mee naar familie in Dubossari. Daar is het kommer en kwel. Ethel sterft door ziekte en de honger.

JULIA SCHWALBE

Het is 17 maart 1922 en de zes maanden zwangere Julia Schwalbe vaart op het schip de Finland de haven van New York binnen. Ze had haar moeder, stiefvader, zus, stiefzus en stiefbroer achtergelaten in Antwerpen, om voorgoed te gaan wonen bij de Amerikaan op wie ze in Antwerpen verliefd was geworden, tevens de vader van haar ongeboren kind.

Julia was in Antwerpen geboren in 1901. Wanneer de Eerste Wereldoorlog eindigde, was Julia achttien en ze ging als secretaresse aan de slag in een Amerikaanse bank. Ze komt in contact met Amerikanen in het naoorlogse Antwerpen, en leert de Amerikaanse soldaat Henry Clay Bennett kennen. De vonk slaat over, en ze beleven een leuke tijd met elkaar. Maar eind 1921 of begin 1922 worden Henry en zijn departement terug geroepen naar de Verenigde Staten. Ze spreken af dat Julia snel achterna zal komen.

Het schip nadert New York. De eerste halte is Ellis Island, waar enkel de derde klasse passagiers ontschepen voor een medische controle. Julia reist in tweede klasse, waardoor ze kan ontsnappen aan de medische controles. Dit is geen overbodige luxe in haar geval: ongetrouwde zwangere vrouwen worden immers in de Verenigde Staten niet toegelaten, en naar hun vertrekhaven gedeporteerd. Het land vreest dat deze vrouwen snel in financiële problemen komen, zonder een zorgende man, en zo ten laste komen de staat. Bovendien getuigen ze ook van seksuele losbandigheid. Officieel is Julia dus niet op weg naar Henry maar naar een nicht, Jeanette Giehn. Maar door de chaos van de ontschepping aan Ellis Island, loopt het mis. Tijdens de zeereis was Julia erg ziek geweest en

had de kapitein haar een kajuit gegeven waar de schommelingen minder waren. Haar nieuwe kajuit lag dicht bij de derde klasse-vertrekken. Per ongeluk mengt ze zich met de massa derdeklassers, en stapt verkeerdelijk uit op Ellis Island. Dit kan het einde van haar reis betekenen, en er is geen weg terug. De dokter die haar op Ellis Island vluchtig onderzoekt stuurt haar door naar de 'Special Board of Inquiry'. Die onderzoekscommissie zal uiteindelijk bepalen of Julia al dan niet Amerika binnen mag. Julia moet voor onbepaalde tijd in detentie op het eiland blijven. Het is achteraf onduidelijk of Julia's zwanger buik de reden was van haar opsluiting, of dat ze er zodanig ziek uit zag van de woelige reis. Ze zit vast, en kan niemand contacteren.

Ondertussen maakt Henry zich zorgen omdat Julia nog steeds niet is aangekomen in New York. Hij start een zoektocht naar zijn geliefde. Via een vriend die hoger geplaatst is in het leger, kan hij een oproep lanceren in de New York Times om haar te vinden. Na een week wordt Julia vrij gelaten, tot grote opluchting van iedereen. Henry woont op dat moment in Fort Jay op Governors Island. Dat militaire eiland ligt ook in de haven van New York, helemaal niet ver van Ellis Island. Soldaten en hun gezinnen wonen er in die jaren in het militaire fort. Julia kan er bij hem in trekken. Ze trouwen onmiddellijk, en in juni wordt hun dochter Mollie geboren. Ze blijven er nog een tijdje wonen. Een jaar later wordt hun tweede dochter er geboren. In 1924 verhuist het gezin naar Hoboken, New Jersey. Henry wordt scheepsbouwer. Voor Julia blijft haar familie in Antwerpen heel haar leven belangrijk. Ze schrijft jarenlang wekelijks een brief naar hen, maar zou nooit nog naar België terug keren.

